

and medium-sized businesses, the advantages and disadvantages of the new Tax Code.

Key words: tax code, tax payments and fees, entrepreneurs, tax, simplified and general taxation.

УДК 368.5:330.131.5

Кузовенкова Н.В., асистент Кам'янець-Подільського
національного університету імені Івана Огієнка

ЗМІСТ ІДЕНТИФІКАЦІЇ ЯК ЕТАПУ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМ РИЗИКОМ БАНКУ

У статті розглянуто сучасні наукові підходи до розуміння сутності ідентифікації кредитних ризиків. Запропоновано визначення ідентифікації на основі процесного підходу до даної процедури. Визначено роль ідентифікації у системі управління кредитним ризиком банку.

Ключові слова: ідентифікація, кредитний ризик, управління кредитним ризиком, кредитор, позичальник, властивості ризику.

Постановка проблеми. Мінливість економічного середовища, наявність макро– та мікроекономічних чинників, що впливають на функціонування суб'єктів банківської діяльності створюють передумови для виникнення непередбачуваних обставин, що в свою чергу можуть позначитися на результатах кредитної діяльності. Ефективність кредитної діяльності банку визначається здатністю банку виявити існуючі кредитні ризики, встановити рівень їх загрози та забезпечити об'єктивну основу для прийняття рішень у процесі кредитування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Змісту процесу ідентифікації кредитних ризиків присвячені наукові праці багатьох дослідників, зокрема Богоявленського С.Б., Ковалева А.П., Ковалева П.П., Криклія О.А., Пучкова Є.В., Чернові Г.В. Однак, не визначено єдиного спільного підходу до розуміння сутності ідентифікації, суб'єктного та об'єктного складу даної процедури. Подальшого обґрунтування потребує основна мета процесу ідентифікації та відповідно визначення його значення у системі управління кредитними ризиками банку.

Формування цілей статті. Метою статті є встановлення економічного змісту процесу ідентифікації та визначення його ролі у системі управління кредитним ризиком банком.

Виклад основного матеріалу. Складна природа кредитного ризику, об'єктивний характер його існування визначає необхідність проведення комплексу заходів щодо його ідентифікації з метою визначення потенційних можливостей ефективного здійснення банками кредитних операцій.

В першу чергу вбачаємо необхідним проведення аналізу різноманітних наукових підходів до розуміння змісту процесу ідентифікації і, зокрема, ідентифікації ризиків.

Загалом, «ідентифікація (від лат. identificare – ототожнювати) – це встановлення тотожності об'єкта з іншими за певними ознаками, властивостями. Це також процес дослідження об'єкта, форма пізнавальної діяльності» [1].

Як форма пізнавальної діяльності, ідентифікація здійснюється за законом формальної логіки (закон тотожності) і категорії матеріалістичної діалектики. Ос-

новою діалектичної тотожності є визнання індивідуальності об'єктів матеріального світу, тобто відмінність від усіх інших подібних об'єктів. В свою чергу, закон тотожності виявляється в тому, що будь-яка думка про предмет тотожна собі незалежно від того скільки разів вона повторюється. Отже, суть ідентифікації проявляється у двох напрямках: виявлення подібних ознак в різних об'єктах та вираження одного і того ж об'єкта в різних станах. Таким чином, закон тотожності відображає структуру розгляду будь-чого: свідчення існування будь-якого факту, події, явища; встановлення різних станів об'єкта: на цей час, у минулому та майбутньому; визначені моментів часу.

Продовжуючи дослідженням, розглянемо погляди науковців на процес ідентифікації ризиків.

Так, Богоявленський С.Б. ідентифікацію ризику визначає як процес виявлення, складання переліку та опис елементів ризику [2]. Таким чином, основна увага зосереджена лише на об'єкті ідентифікації і обмежується встановленням наявності ризику та виокремленням його складових.

Група дослідників під керівництвом Круглянка А.В. вважає, що «ідентифікація ризику – це його усвідомлені, установлені причин виникнення й виокремлені ризикових сфер» [3]. Даний підхід збагачує розуміння процесу ідентифікації ризику як комплексу процедур, що дозволяють виявляти причинно-наслідкову природу ризику.

Тулінов В.В., Горін В.С. розглядають ідентифікацію ризику як перший з п'яти основних етапів процесу управління ризиком, ціль якого полягає у встановленні потенційних джерел завдання шкоди шляхом проведенні повного аналізу всіх можливих випадків, які можуть статися в результаті необережності, недогляду або нещасного випадку [4]. Варто відмітити, що автори розглядають ідентифікацію ризику як першочерговий захід у процесі ризик-менеджменту, що в свою чергу свідчить про виняткову важливість даного етапу управління ризиком.

На думку Котлобовського І.Б. [5] ідентифікація ризиків являє собою процес виявлення схильності організації до невизначеності, що передбачає наявність повної інформації про організацію, ринок, законодавство, соціальне, культурне і політичне оточення організації, а також стратегії її розвитку і операційні процеси, включаючи інформацію про загрози і можливості досягнення поставлених цілей. У своєму визначенні автор наголошує на суб'єктивній природі ризику, а саме визначені наявності ризику залежно від схильності організації до можливих відхилень у процесі досягненні запланованих результатів. Цінним є також акцентування уваги на необхідності вичерпної інформації про мікро- та макросередовище, у яких доводиться існувати суб'єктам господарювання.

Отже, на основі приведеного виявляємо єдність поглядів щодо розгляду ідентифікації як процесу виявлення ризиків, складання їх переліку та встановленні причин виникнення. Однак, враховуючи важливість та глобальність даного етапу ризик-менеджменту, варто окреслити часові та цільові параметри процесу ідентифікації ризиків. Так, не дивлячись на те, що у більшості літературних джерел [2, 3, 4, 5] ідентифікація ризиків вважається першим етапом управління ризиком, окремі дослідники [6] наголошують на інтерактивності процесу ідентифікації, тобто безперервне виявлення і структурування факторів ризику, встановлення нових ризиків у процесі функціонування господарюючого суб'єкта.

Зважаючи на зазначене, найбільш вичерпним визнаємо підхід Чернової Г.В. та Кудрявцева А.А. [7], які під ідентифікацією ризиків розуміють виявлення ризиків,

їх специфіку, що викликана їх природою і характерними рисами, виділенім особливостей їх реалізації, що включає розмір економічного збитку, а також вимір ризиків у часі, ступінь взаємозв'язку між ними і вивчені факторів, що на них впливають.

Розглядаючи процес ідентифікації ризиків в рамках здійснення кредитної діяльності банку. Пучков Е.В. [8] розглядає ідентифікацію кредитного ризику' як визначенім наявності кредитного ризику в різних операціях банку, створенім портфелю ризиків. Очевидно, що автор нівелює значимість процесу ідентифікації, обмежуючи його лише встановленням факту існування кредитного ризику в середовищі діяльності банку. У той же дослідник звертає увагу на комплексність кредитного ризику, що в свою чергу свідчить про складність процедури ідентифікації і необхідність її більш масштабного розгляду.

Ковальов О.П. під ідентифікацією кредитних ризиків розуміє виявлення істотних якісних і кількісних властивостей ризиків у передбачуваній до відкриття кредитній позиції, їх руйнівний потенціал, фіксацію особливостей реалізації, включаючи аналіз розміру збитку, а також динаміку ризиків у часі і ступінь взаємозв'язку між ними [9].

Як бачимо, даний підхід відображає превентивний характер процесу ідентифікації ризику, який передбачає встановлення якісних та кількісних ознак ризику ще до початку кредитного процесу. При цьому, автор глобалізує ідентифікацію ризику шляхом використання аналітичних процедур в межах даного процесу.

В свою чергу, Ковальов П.П. [10, с. 14] наголошує, що ідентифікація є базовим етапом у процесі управління кредитним ризиком і передбачає виявлення його специфіки, прогнозування можливостей і особливостей реалізації, зміни ризику в часі, ступінь взаємозв'язку з іншими ризиками, фіксацію факторів, що впливають на кредитний ризик.

Даний підхід значно розширює розуміння процесу ідентифікації, не обмежуючись лише встановленням переліку ризиків та причин їх виникнення, а й передбачає можливості застосування заходів реагування, а саме прогнозування можливостей реалізації ризиків та інтерпретацію очікуваних проблемних ситуацій.

Отже, підсумовуючи зазначене пропонуємо під ідентифікацією кредитних ризиків розуміти процес, що об'єднує процедури по виявленню джерел та факторів ризику, встановленню переліку ризиків, аналізу їх властивостей та взаємозв'язків між ризиками з метою прогнозування можливих відхилень від цілей у процесі здійснення кредитної діяльності банку.

Балакіна Р.Т. та Лісейчикова Т. А. головною метою ідентифікації вважають створення умов для третього етапу управління кредитним ризиком, на якому здійснюється безпосередній вибір рішень щодо управлінського впливу [11].

Уточненням до попереднього формулювання мети ідентифікації є позиція Ковальова О.П., який основним призначенням ідентифікації вбачає у наданні керівництву банку необхідних даних, що створять цілісну картину загроз реалізації ризиків, для прийняття рішення про доцільність відкриття тієї або іншої ризикової кредитної позиції і планування управлінських заходів по захисту від можливої реалізації кредитних ризиків [12, с.118]. Такий підхід заслуговує уваги і відображає основну роль механізму ідентифікації у процесі кредитного ризик-менеджменту банку.

Суб'єктом ідентифікації виступає фізична або юридична особа, яка володіє комплексом умінь та навичок щодо аналізу і оцінки кредитних ризиків і уповно-

важена виконувати процедури по виявленню, опису ризиків та причин їх виникнення. Суб'єктами ідентифікації кредитних ризиків можуть бути: безпосередні учасники кредитного процесу (кредитор, позичальник, страховик, поручитель (гарант)); незалежні експерти у галузі кредитного ризик-менеджменту; інші особи, які зацікавлені і приймають участь у процесі ідентифікації кредитних ризиків.

Другою важливою складовою ідентифікації кредитних ризиків є об'єкт ідентифікації. В окремих випадках [2, 3, 4, 8] дослідники об'єктом ідентифікації вважають ризики та фактори, що їх обумовлюють. Однак, вважаємо що ідентифікація є більш системним процесом, а тому на основі аналізу наукової літератури [9, 10] виділяємо наступні об'єкти ідентифікації: кредитні ризики; джерела та фактори кредитних ризиків; властивості кредитних ризиків.

Отже, ідентифікація є не лише першим, але й одним із найважливіших етапів процесі управління кредитним ризиком, оскільки створює інформаційне поле для якісної та кількісної оцінки даних ризиків, сприяє підвищенню об'єктивності прийнятих управлінських рішень при банківському кредитуванні.

Висновки. На основі аналізу різноманітних наукових підходів, пропонуємо під ідентифікацією кредитних ризиків розуміти процес, що об'єднує процедури по виявленню джерел та факторів ризику, встановленню переліку ризиків, аналізу їх властивостей та взаємозв'язків між ризиками з метою прогнозування можливих відхилень від цілей у процесі здійснення кредитної діяльності банку. Як превентивний захід, ідентифікація відіграє визначальну роль у процесі управління кредитним ризиком банку, створюючи передумови для підвищення об'єктивності оцінювання ризиків та прийняття рішень про доцільність кредитування позичальників.

Список використаних джерел

1. Біленчук П.Д. Криміналістика (криміналістична техніка): [Курс лекцій] / П.Д. Біленчук, А.П. Гель, М.В. Салтевський, Г.С. Семаков. –К.: МАУП, 2001. –216 с.
2. Богоявленский С.Б. Управление риском в социально-экономических системах: [Учебное пособие] / С.Б. Богоявленский. – СПб: Изд-во СПбГУЭФ, 2010 – 147 с. / [Електронний ресурс] – Режим доступу: [znanu.ru>risk/05-01.shtml](http://znanu.ru/risk/05-01.shtml)
3. Криклій О.А. Управління кредитним ризиком банку [Текст]: [монографія] / О.А. Криклій, Н.Г. Маслак. – Суми: ДНВЗ «УАБС НБУ», 2008 – 86 с.
4. Тулинов ,В.В. Страхование и управление риском. Терминологический словарь / В.В. Ту-линов, В.С. Горин . – М.: Наука, 2000. – 564 с.
5. Котлобровский И.Б. Управление рисками и страхование / И.Б. Котлобовский // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zartiom.narod.ru/risks.html>
6. Области знаний по управлению проектами / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://vemikov.ni/management/project-management/pmbok-2004/oblasti-znaniy-po-upravlenijuproektami/item/92-pmbok-11.html>
7. Чернова Г.В. Управление рисками / Г.В. Чернова, А.А. Кудрявцев. – М.: ТК Велби. Изд-во «Прспект», 2008. – 158 с.
8. Пучков Е.В. Разработка системы поддержки принятой решений для управления кредитным риском банка // Инженерный вестник Дона. – 2011. – № 11 / [Електронний ресурс]. – Режим доступу до статті: <http://ivdon.ru/magazine/archive/nly2011/377>
9. Ковалев А.П. Идентификация – дактилоскопия кредитных рисков / А.П. Ковалев // [Електронний ресурс]. – Режим доступу до статті: <http://www.managment.aaanet.ru/management/identifikaziya.php>
10. Ковалев П.П. Концептуальные вопросы управления кредитными рисками / П.П. Кова-

лев // Управление финансовыми рисками, 2005. – №4,– С. 12–21.

11. Балакина Р.Т. Система управления кредитным риском / Р.Т. Балакина, Т.А. Лисейчикова // Экономические науки / [Электронный ресурс] – Режим доступа до статті: http://www.rusnauka.com/18_EN_2009/Economics/48804.doc.htm
12. Ковалев А.П. Кредитный риск–менеджмент: [монография] / А.П. Ковалев. – К.: Сузір'я, 2007.–406 с.

Annotation. *In the article the modern scientific going is considered near understanding of essence of identification of credit risks. Determination of authentication is offered on the basis of the process going near this procedure. Certainly role of identification in the system of management of bank a credit risk.*

Key words: *identification, credit risk, management, creditor, borrower, risk properties, a credit risk.*

УДК 338-512

Тірбах Л.В., викладач ДВНЗ «Переяслав–Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»
м. Переяслав–Хмельницький

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ПЛАНУВАННЯ, ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ ВИРОБНИЧИХ ВИТРАТ РОСЛИННИЦТВА НА ПІДПРИЄМСТВІ

У статті розглянуто систему планування та обліку виробничих витрат, а також здійснено аналіз виробничих витрат рослинництва на підприємстві.

Ключові слова: *виробничі витрати, собівартість, планування, облік витрат, аналіз, контроль.*

Дослідження і практичний досвід підприємств підтверджують, що оперативний аналіз витрат на виробництво продукції рослинництва доцільно здійснювати одночасно із контролем технології, порівнянням фактичних обсягів робіт і витрат на їх проведення з плановими нормативами технологічних карт. При цьому витрати на фізичну одиницю роботи центру відповідальності мають плануватися для кожної операції технологічного процесу. Адже, для кожного підприємства важливо знати, якими повинні бути обсяги виробництва та витрати у плановому періоді [1, с. 8–11].

Витрати на виробництво планують одночасно і в безпосередньому зв'язку з розрахунками врожайності сільськогосподарських культур і продуктивності тварин, агрохімічних і зоотехнічних заходів, що забезпечують запрограмований вихід продукції. При цьому виробничі витрати узгоджують із наявними ресурсами, включаючи і придбання, а також ураховують їх ефективність та кількісний вплив на величину врожайності культур і продуктивності тварин. Тому процес планування витрат на виробництво продукції як рослинництва, так і тваринництва охоплює такі стадії: аналіз величини і структури витрат у попередньому (базовому) періоді; уточнення норм і нормативів матеріальних і трудових затрат та їх узгодження з плановими показниками розвитку рослинництва і тваринництва, продуктивності й оплати праці з планами капітальних вкладень і матеріально–технічного постачання; обчислення розміру витрат на виробництво продукції планового року та її собіва-